

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

«Քառնուկի պէս անգէն ցեղ մը ամէ՛ն օր, ամէն օր կը յօշոտուի: Իսկ մեր գամբռները խելօքցեր, փիլիսոփայացեր, քաղաքակրթուեր են, տիեզերական եղբայրակցութեան մը խօսքերը կ'ընեն մեզի, ու կ'երագեն այն հեռաւոր օրուան՝ ուր գալլ ու գառնուկ մէկտեղ կ'արածուին...»

1911 - Ռուբէն ՍԵՒԱԿ «ԱՅԼԱՍԵՐՈՒՄ»
«Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջերու շարքէն»:

* * *

Երբ կը կարդանք հերոս-նահատակ, բանաստեղծ Ռուբէն Սեւակի վերի տողերը, իր մարդարէական նախատեսութիւնը մեր այն ատենուան առաջնորդներուն, թուրք եւ հայ եղբայրութեան վրայ յենող, սխալ քաղաքականութեան մասին, մեր սրտի ցաւը կը կրկնապատկուի:

Ռուբէն Սեւակի ծննդեան 100-ամեակի այս օրերուն մենք կ'ողբանք անոր կանխահաս կորուստը:

Մենք կ'ողբանք Ռուբէն Սեւակի նահատակութեամբ, Հայ Ազգին կրած մեծ կորուստը: Եւ կ'ողբանք, այն ատենուան Հայ առաջնորդներուն սխալ քաղաքականութեան զոհ դացած միլիոնաւոր Հայերու կորուստը:

70 տարիներ անցան այն սոսկալի թուականէն, որ Եղեռն կը կոչենք:

24 Ապրիլ 1915-ը միլիոնաւոր Հայերու նահատակութեան տարեդարձն է, բայց միեւնոյն ատեն պատմութեան գիտցրած թուականներէն ի վեր իր Հայրենի հողերուն վրայ ապրող Հայուն Հայրենիքին մեծ մասին գողցուելուն տարեդարձն է:

Արեւմտեան պետութիւններու աղուէսային քաղաքականութեամբ առաջնորդուած վայրենի թուրքին 100 տարուան պատրաստութեան արդիւնքն է 24 Ապրիլ 1915-ը: Եւ մենք տեւական կուլանք, որ թուրքերը մեզի ջարդած են:

Բայց մենք ինչ ըրած ենք այն 100 տարուան ընթացքին, որ չջարդուինք եւ մեր Հայրենի հողերուն վրայ Ազգ ըլլալով կարենանք ապրիլ:

Ամէն ազգ իր անկատագիրը իր ձեռքերովը կը կերտէ, իր առաջնորդներուն ձեռքերովը:

24 Ապրիլ 1915-ի տանող վերջին 100 տարուան ընթացքին, Արեւմտեան Հայաստանի մեր առաջնորդները, մեծամասնութեամբ, ազգասիրութեան կեղծ դիմակին տակ, միայն եւ միայն, ծառայեցին թուրքին, եւ թուրքին ուժ տուող Արեւմտեան պետութիւններուն շահերուն:

Այս կեղծ ազգասէրներու շարքը կ'սկսի՝ Պէզճեան եւ Տատեաններու նման ամիրաներով, եւ աւելի ետք, իբր թէ Եւրոպայի ազատութեան գաղափարներով մէջտեղ ելլող Գրիգոր Օտեաններու խմբակով, շարունակելով Ներսէս Վարժապետեան եւ Օրմանեան պատրիարքներով, իր գազաթնակէտին կը հասնի, Գրիգոր Զոհրապի եւ նմաններուն ջատագոված թուրքին հետ եղբայրութեան քաղաքականութեամբ:

Այս բոլոր անձնաւորութիւններն ալ, երեւոյթապէս մեծ հայրենասէրներ էին եւ ազգին շահուն կը ծառայէին: Բայց բոլորն ալ հասարակաց գիծ մը ունէին՝ «Գործակցիլ Թուրքիւ հետ»։ «Ծառայել Թուրքիւ», մոռնալով որ թուրքը գրաւող ուժն էր, որ գրաւած էր Հայուն Հայրենիքը:

Ինչպէս որ Օսմանցի թուրքը ամէն կողմ թալանելով, մինչեւ Վիեննայի դռները գացած էր, եւ հոն ժողովուրդներու միացեալ պայքարի ուժովը ետ մղուած, եւ անկէ ետք քայլ առ քայլ վճատուած էր մինչեւ Պոլսոյ դռները, այնպէս ալ, Պոլսէն, Անաթօլիայէն, եւ Հայաստանէն վճատուելը պէտք էր վայրենի թուրքին, մինչեւ իրեն որջը, 7 դարեր առաջ իրեն եկած տեղը, Միջին Ասիոյ խորերը: Եւ թուրքը իր հոգեւարքի այն տարիներուն, իրեն գործակից, Հայ Գուրգլիներ, Հայ Լավալներ, Հայ Բեթէններ գտաւ: Եւ մենք այս Հայ Գուրգլիները, Հայ Լավալները, Հայ Բեթէնները մինչեւ այսօր Սփիւռքի մէջ հայրենասէրներ կը կոչենք:

Այս Հայ առաջնորդները՝ Հայ եւ թուրք եղբայրութիւն կը քարոզէին:

Բնական է, ամէնէն դիւրին ճամբան էր, առաջնորդի մը համար, գործակցիլ գրաւող ուժ եղող թուրքին հետ, եւ անոր արտօնութեամբ եւ անոր թոյլատրած չափով հայրենա-

սիրութիւն խաղալ, առանց գոհողութեան, առանց պայքարի, առանց արիւնի, ընդհակառակը անձնական փառասիրութեան եւ անձնական շահերու առաւելագոյնը վայելելով՝ Ամիրա ըլլալով, Փաշա ըլլալով, Լարչապետի խորհրդական ըլլալով, Մէպուա ըլլալով, Նախարար ըլլալով:

Այս կեղծ ազգասիրութեամբ, այս ինքնախաբուցեամբ մեր առաջնորդները հասան 24 Ապրիլ 1915-ի:

Միայն «Թորքը մեզի ջարդեց» ըսելով լալը օգուտ չունի: «Ի՞նչու ջարդուցանք» անիկա հասկնալ պէտք է: Հիւանդութեան մը մինչեւ որ արտաճանաչոււմը չըլլայ, դարմանը չգտնուիր: Եթէ հասկնանք «Անցեալը», «Ապագան» շահած կ'ըլլանք: Քաղաքականութեան առաջին պայմանը՝ Թշնամին եւ բարեկամը ճանչնալու մէջ կը կայանայ:

«Ո՞վ էր Հայուն թշնամին.» «Ո՞վ էր Հայուն բարեկամը»:

Դարերով ո՞վ շարժարեց Հայ, Յոյն եւ Պալքանեան քրիստոնեայ ժողովուրդները: Եւ ո՞վ ազատեց Արեւելեան Հայաստանը, Յունաստանը եւ Պալքանեան քրիստոնեայ ժողովուրդները:

Այս պարզ իրականութիւնը տեսնելու համար մեծ քաղաքագէտ, մեծ ղեւանագէտ ըլլալու պէտք չկար:

Բայց այս պարզ իրականութիւնը տեսնելու համար շատ կարեւոր յատկանիշ մը պէտք էր, «պատուաւոր ըլլալ», «Հոգին թշնամիին չծախած ըլլալ»: Առաջնորդ մը՝ հայրենասէ՞ր է, թէ հայրենադա՞ւ, այս է հարցը:

Այս գիրքին մէջ պիտի գտնէք երկու հայու տիպարներ: Մէկը Պատրիարք, միւսը բանաստեղծ: Պատրիարքը՝ Թուրքին կողմէ մեռցուելու վախէն հոգին կը ծախէ Թուրքին: Բանաստեղծը՝ հոգին չծախելու համար Թուրքին, ուզելով մեռնելու կ'երթայ:

Այս գիրքը՝ կեղծ ազգասէր առաջնորդներուն պատճառ եղած մեծ աղէտին սրտի ցաւով է գրուած:

Այս Գիրքը՝ Սփիւռքի կեղծ ազգասէր առաջնորդներուն Մայր Հայրենիքի պատճառելիք վտանգներու մտահոգութեամբ է գրուած:

Մաղթենք որ «պատմութիւնը կրկնութիւն է», ըսուած կարգախօսը Հայ Ազգին համար չիրականանայ:

Ա. կը բաւէ՛ Հայ Ազգին քայած տառապանքը: